

Vzpomínka na exodus

Václav Černý

A také ten exodus Němců je vzpomínka, bez níž bych se neobešel!

Vysídlování Němců z naší vlasti bylo temným pozadím, před nímž probíhaly všechny radostné a truchlivé události obou našich prvních, opět svobodných let. V odboji původně platilo, že budou musit odejít němečtí političtí provinilci, nacisté a aktivně svolní, vědomí spolupracovníci s nacismem. To byla také koncepce původní vlády v Londýně, členem našeho původního zahraničního politického zastupitelstva byl přece i poslanec Wenzel Jaksch, německý sociální demokrat, a dr. Beneš jeho spolupráci velevítal. A pak, roku 1943 (po Stalingradu?) změna direktiv: kromě aktivních německých odbojářů proti nacismu, prakticky většinou komunistů, půjdou Němci v š i c h n i , Němci jakožto osobitá složka obyvatelstva našeho státního prostoru zaniknou!

Ta myšlenka, ať už vznikla v číkoliv hlavě, představovala řešení radikální, praktické a politicky utilitní, které činilo z našeho státu stát národně téměř jednotný; ale zároveň nám do budoucnosti vytvářelo vážný národně-politický handicap, zatlačovalo nás do situace neuvolnitelných malých spojenců trvale závislých na pomoci a přízni takového velemocného protektora, jenž bude ochoten garantovat zisk našeho chování! K spojenectví svého ochránce jsme byli také navždy přikuti a odsouzeni. I kdo vymyslíl i kdo přijal toto řešení, byl geniálně cynickým praktikem politických faits-accomplis, ale byl jím na útraty n a š í volnosti.

K samotnému transferu pouze to, že posledními precedentními příklady byl přesun (a zánik) volžských Němců do střední Asie, vyklizení krymských Tatarů z jejich poloostrovní vlasti a ostatně již odsun Němců z území SSSR po paktu Stalin-Hitler roku 1939.

Ale k transferu přikývli nakonec i západní spojenci, v Postupimi se stal článkem světové mírové dohody, a tedy také kusem světové odpovědnosti vítězů, té jej ponecháme.

Naší politicko-mravní zodpovědností zůstává však skutečnost z p ů s o b u , jímž jsme vysídlení Němců provedli: jen tato sic, ale dalece stačí. Prezident nestačil ještě dorazit z Košic do Prahy, a již cestou, dne 12. května (1945), v řeči na brněnské radnici prohlásil, že "náš zběsilý soused... si vytvořil situaci, jejíž důsledky stihnou c e l é jeho dnešní i budoucí generace, poneseu je jako zasloužený a plně mu náležející trest... Tento národ přestal být v této válce už vůbec lidským, přestal být lidsky snesitelným a jeví se nám už jen jako jediná velká lidská nestvůra... Řekli jsme si, že německý problém v republice musíme definitivně v y l i k v i d o v a t ..."

Slovo bylo děsivé, a zcela nové v československém politickém slovníku! Zavánělo nikoli trestem, nýbrž pomstou. A za okamžik znovu, s balkónu radnice k shromážděným zástupcům: "Můj program je - já to netajím -, že otázku německou musíme v republice vylikvidovat." V této řeči bylo smíšení s t á t u , případně "zločinného státu" (pojem za chvíli vymezil Jaspers) a n á r o d a hotovým a platným faktem, nastoleno abstraktní a paušální totalitní řešení, v němž měl bez ohledu k míře individuální a konkrétní mravní viny celý národ do posledního dítěte pykat za zločiny uchvatitelů státní moci, popřeli jsme sami sebe, svou minulost, svoje křesťanské a humanisticko-demokratické tradice, zapřeli První republiku i Masaryka. Politika se stala záležitostí síly, nikoliv mravnosti a práva.

A žádná stranická složka se u nás neukázala lepší než druhé, "Masarykovi" národní socialisté si zrovna chutě osvojili demagogii odsunovou a protiněmeckou a měla u nich vítaný osten proti "internacionalistickému" komunismu. Kam se poděla šetrnost k lidským právům člověka, osnova naší ústavy?

A bylo naše chování opravdu možnou cestou k socialismu, k spravedlnosti v občanských vztazích, které jsme si slibovali vybudovat? Ohlásily se nanejvýš v ustanoveních a výnosech, jimiž se naše vláda, nikoliv bez známek úděsu, snažila rychle regulovat, spořádat, lidsky zadministrovat lavinu tří milionů vypuzovaných lidí, s padesáti kilogramy zavazadel každý, alespoň tu zásluhu jí uznejme!

Ve skutečnosti nedokázala zamezit, aby se všechno, co bylo v Čecháčkovi temně živelného, zběsilého a chtivého, plně neprojevalo: luza ucítila krev a příležitost, a naše obnovená nebo "revoluční" státní moc se od ní distancovat nedovedla, naopak jí mínila použít, vyhověla jí tedy, podbídlá se jí. Rodilo se osudné pravidlo národního politického života, podlehnout na každé osudové křižovatce luze.

Ještě je vidím, ty RG (podle znaku na pásce rukávu) - "revoluční gardy", ale lidé to čtli "rabovací gardy" - které se okamžitě vrhly do Sudet, aby prováděly rozkazy národně-revolučních orgánů; byly kýmisi vyzbrojeny, kdo jim dal pušky? Málo těch pušek bylo ukořistěno v boji na květnových barikádách, s odbojem tihle gardisté neměli společného nic. Kdo si to spíš potřeboval vytvořit sbory spolehlivých pretoriánů k politickým úkolům, jejichž lhůtu předvídal?

A v patách za nimi "noví osídlenci". Do opuštěných závodů, obchodů, řemeslnických dílen v městech "národní správci"; na sudetský venkov pak k osídlení vyslaly naše vesnice živly, které rády viděly ze vsí odcházet, místní lenochy a darmošlapy, a jen mladší synové ze statků a chalup bez naděje na vlastní půdu tam šli s úmyslem orat a pracovitě sklízet z lacino získané půdy; těšili se na dekrety, jež je učiní skutečnými vlastníky obdělávané země, většinou zadarmo.

Podobně Češi přišli z ruské Volyně. A za těmito vlnami vlna další, poslední, zato nepřetržitá, davy cikánů ze Slovenska, z Uher, Rumunska, bůhvídko ještě. Ti zaplavili sudetský venkov i města.

Práci, které se přicházeli ujmout, ani nerozuměli, a vždy to byla ta nejnižší. Osud devastace, jež připravili Chebu, a devastace dokonce postupně několikeré, je světově znám. Však o tom všichni víte, i když se vám vzpomínat nechce, nezapomněli jste na tu tristní epopej ani dnes, když už, za víc než čtvrt století, osídlenecké složky našeho "pohraničí" srostly v přibližně normální lidské kolektivy. Řezáčův "Nástup" je tendenční pohádka.

Ne, nebyl jsem očitým svědkem pověstného pochodu kolony brněnských Němců, hnané přes Mikulov do Rakouska, což prý byla odplata za chování německého starosty Brna za války Judexe.

Ale co jsem viděl, viděl jsem - pěstování německého obyvatelstva do sběrných táborů hned v prvních dnech osvobození! Nu, Češi je dovedli stejně zdatně organizovat jako Němci ještě pár měsíců předtím. A stejně v nich vládli. A české domácnosti si z nich daly přidělovat dočasné služby, žasl jsem studem, když to udělal jeden z mých nejbližších přátel a vrstevníků, český filosof. A polkl jsem naprázdno, když jsem zvěděl, že si můj druh nejvěrnější dal přiřknout nový, velký byt po Němcích a usadil se bez rozpaků v pseudonádheře uprchlého germánského proce pod lustry z jeleních parohů.

To už jsem také slyšel očitá svědectví o německých vojácích upálených na ulici zaživa a sám jsem viděl průvod německých žen ostříhaných dohola a hnaných na veřejné práce.

Gestapismus český se na vlásek podobal nacistickému, oč jsme pak chtěli opírat pýchu své mravní nadřazenosti?

Přiběhl za mnou domů soused s vytřeštěnýma očima: jeho patnáctiletý synek, nadšený český student, se přihlásil do občanské gardy k strážní službě, ale dali dětem hole, aby šli po libosti mlátit pozavírané německé civilisty, uvězněné ve sklepích místní školy (Praha 6).

Přiběhl za mnou na Zemský národní výbor, poslán bratrem, štábní kapitán Jeníček, známý tehdejší vojenský filmař, byl bez sebe hrůzou: jeho dceru i s dětmi, Češku, mu odvezli do německého sběrného tábora, její muž byl Němec, a tábor je právě vyklízen. Pomozte! Nu, tentokrát stačil telegram z prezidia ZNV: "Okamžitě vyčleňte z řad evakuantů..."

Zatím si Pražané v davech dopřávali mrzkého divadla veřejné popravy profesora Pfitznera, německého starosty Prahy, na pankráckém náměstí. Následovala poprava K.H.Franka. A Frankova žena, tuším německá lékařka, vcházela do pokoje svých vyšetřovatelů se sepjatýma rukama: "Bitte nicht schlagen, nur nicht schlagen!" (Prosím, nebijte mě, jen mě nebijte! - pozn.ed.) A pak ji kdosi kamsi odvezl, zanikla jako ty lidické děti.

S kým jsme to proboha závodili o cenu?

Ale já jsem přece některé ty Němce znal, od samého dětství znal, totiž ty udřené, shrbené "skopčáky" z Orlických hor, z vesniček a strání přes dva kopce od nás: jejich život byl jen dřina, od nepaměti, záda nenarovnali, jako ti horáci naši, totéž živobytí, totéž lpění na hroudě z kamene, jenže tihle nesrozumitelně brebentili.

Vyvstal v sousedství Hitler, slíbil jim práci, uvěřili mu nadšeně, zabral je, dal jim práci skutečně, peníze se objevily na horách, libovali si - plných několik měsíců.

A byla tu válka a musili do ní, na hory začaly chodit seznamy padlých, ráji byl konec. Ale krom nehorázné skopčácké hlouposti se nedopustili ničeho, opravdu ničeho. Pročpak také t i h l e musili pryč, do těch jejich kopců přece nikdo nechtěl a také do nich nikdo dlouho nešel a bez nich se ta políčka vrátí v úhor a hvozd!

Zabloudil jsem toho léta 1945 jednou navečer za svého prvního, pak už každoročního návratu do rodných hor, vždyť jsem tam dlouho nemohl, až do kostelíka v Sedloňově (Sattel) za Vrchmezím, hlava na hlavě, všichni mlčeli, i kněz u oltáře tváří k množství, a bylo to ticho tak strašlivé ve svitu planoucích svěc, že jsem se neodvážil postoupit od prahu. Mžikem a sama mi přišla představa z lidové pohádky mého dětství o mši mrtvých, na kterou se na Velkou neděli dostaví dívka, jež si ráno příliš a ještě za tmy přispíší; slaví ji, hodinu před mší živých, mrtví vstali z hrobů, u oltáře dávný - nebožtík - farář, a jen dívčina babička, loni zesnulá, dívku zachrání, kynouc jí mlčky prstem ke dveřím, než ji mrtví rozsápu.

Také já jsem utekl.

To se vesnice loučila s rodným hnízdem a svými předky, stařec i děti do posledního červíčka, a před svým hromadným odchodem nazítrí se naposled němě modlila. Bylo to nesnesitelné.

Na tom pochodu z hor tři hodiny na vlak pak toho faráře v lesní úžině Pekla nad Metují strážci průvodu zastřelili, nevím proč, snad chtěl do ciziny s sebou propašovat mešní kalich svého stáda. Chodívám od té doby na ten horský sedloňovský hřbitov každé léto a s rozvalených a zarostlých kamenů čítám v dechu bujících kopřiv, ostružin a mateřídoušky drolící se jména nebožtíků, ti ovšem zůstali. Vždyť jsem, hrome, ty strejce znával!

Jsem nevinný, ale prosím je za odpuštění. Nemohu za nic, starý Pohle, Honigu, Nowottny, nekonečně se však stydím, a sbohem a na shledanou zas za rok!

Přijel jsem domů za půl roku, a zvěděl jsem, co se stalo na opačném konci rodného obzoru, v Teplicích-Weckersdorfu (Teplice nad Metují - pozn.ed.) na nejhořejší Metují. I z té k českému Náchodsku přilehlé okrajiny Broumovska odešli po Mnichovu všichni Češi, starousedlíci i ti noví, republikánští, do vnitrozemí. A v květnu se houfně vrátili a udělali si "pořádek", všechny Němce prostě z Teplic vyhnali, a to ještě než vyšly zákonné a státní reglementy o odsunu, táhněte, kam chcete! A za čas se jim dav vyhnanců z hranic vrátil, nikde je, bezprizorné a bez průvodních dokumentů, nechtěli a nepřijali. Jenomže v Teplicích byli už "odepsáni", jejich domy obsazeny, majetky rozděleny, v jejich kožiších už chodily RG-dámy. A tak nezbylo než "pořádek" obnovit po druhé, vyvedli ty Němce do Skal a tam je v lese postříleli a zahrabali. Za čásek se zahraniční němečtí příbuzní počali po nezvěstných shánět, svěřili pátrání Mezinárodnímu Červenému kříži, autority vítězných mocností se obrátily na Prahu, a došlo se až na překopaný okraj té vražedné šachty: dívka na vršku hromady mrtvol v ní dosud spínala smrtí ztuhlé ruce a zkroucení těla prozrazovalo, že zemřela klečíc v prosbě o milost. Bezradně a zoufale náhodští soudci zahájili "sběr materiálu" k procesu s vlastními lidmi.

Povězte, kdo nás kdy zbaví těchto vzpomínek? Tehdy se rodilo špatné svědomí našeho národa. Objevilo se, že obraz, i v neštěstí hrdý, jež jsme si po celé století právem budovali o myšlenkové a mravní podstatě českého národa, nám naše luza obratem několika měsíců proměnila v mythus lživě lichotivý, v prázdnou ilizi.

Zač lepšího než naši protivníci, než kdokoliv, se od května 1945 chceme vydávat? Bez myšlenkového a mravního prožitku pětačtyřicátého nelze ani dnes s klidnou myslí odhadnout naši s p r a v e d l i v o u národní budoucí vyhlídku.

Kéž jsem špatným prorokem, ale vcházel jsem již do roku 1946 zmučen obavou: po událostech německého odsunu nemáme už, a nadlouho, šanci.

(PAMĚTI IV, kapitola 1, Sixty-eight Publishers, Toronto)

Převzato z knihy "Slyšme i druhou stranu, Dokumenty k vyhnání Němců z českých zemí" (str. 242-247), výběr a překlad z německého originálu "Dokumente zur Austreibung der Sudetendeutschen", Mnichov 1952. Českou edici připravila Sidonia Dědinová, vydalo Infcentrum Šumava, České Budějovice 1991.

Přetisk pro www.go-east-mission.de se svolením editorky.